

MAGYAR MATEMATIKUSOK EREDMÉNYEI A FOURIER-SOROK ÉS
 ÁLTALÁNOS ORTOGONÁLIS SOROK KONVERGENCIÁJÁNAK ÉS
 SZUMMÁLHATÓSÁGÁNAK ELMÉLETÉBEN 1945 ÓTA

Móricz Ferenc

matematika-fizika szakos hallgató

BOLYAI INTÉZET

A magyar matematikusok jelentős eredményeket értek el a címben jelölt zett matematikai diszciplínában. Tekintettel a tárgy kereteire, eleve le kellett mondanunk a teljességről. Csak a fontosabb eredmények összefoglalására szorítkozunk, az approximáció elméletéhez tartozó ill. a Fourier-integrálokra vonatkozó eredményekkel nem foglalkozunk. A könnyebb áttekinthetőség végett az eredményeket tárgykörök szerint tagoltuk.

I. FOURIER-SOROK

A. KOLMOGOROV, G. SELIVERSTOFF és A. PLESSNER ismert tétele szerint az $f(x) \in L^2(0, 2\pi)$ függvény

$$f(x) \sim \frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} (a_n \cos nx + b_n \sin nx)$$

$$\left[a_n = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \cos nx \, dx, \quad b_n = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \sin nx \, dx \quad (n=0, 1, 2, \dots) \right]$$

Fourier-sora majdnem mindenütt konvergál, ha a

$$\sum_{n=1}^{\infty} (a_n^2 + b_n^2) \log n < \infty$$

együtthatófeltétel teljesül. E tétel nagy jelentősége ellenére nem volt ismeretes, hogy a kifejtett függvény milyen strukturális tulajdonságai biztosítják ezen feltétel teljesülését. ALEXITS GYÖRGY-nek sikerült a fenti Kolmogorov-Seliverstoff-Plessner-féle együtthatófeltétellel egyenértékű strukturális konvergenciafeltételt adni. Részletesen, a fenti együtthatófeltétel olyan pozitív, monoton növekvő $\lambda(x)$ függvény létezésével egyenértékű, melyre

$$a) \int_1^{\infty} \frac{dx}{x \lambda(x)} < \infty$$

és

$$b) \omega_2(d, f; 0, 2\pi) = O\left(\frac{1}{\sqrt{\lambda(1/d)}}\right)$$

fennállnak. (Általánosan az $f(x) \in L^p(\alpha, b)$ függvény p -edik integrálmodulusa ($p \geq 1$)

$$\omega_p(d, f; \alpha, b) = \sup_{|h| \leq d} \left\{ \int_{\alpha}^b |f(x+h) - f(x)|^p dx \right\}^{\frac{1}{p}}$$

A tétel egyszerű alkalmazása mutatja, hogy a Fourier-sorok majdnem mindenütt konvergál, ha az

$$\omega_2(d, f; 0, 2\pi) = O\left((\log 1/d)^{-\frac{1}{2} - \varepsilon}\right) \quad (\varepsilon > 0)$$

feltétel teljesül. ALEXITS eredménye könnyen lokalizálható. Legyen $f(x) \in L(0, 2\pi)$ és $(c, d) \subseteq (0, 2\pi)$. Ha $f(x) \in L^2(c, d)$ és továbbá b) helyett

$$\omega_2(d, f; c, d) = O\left(\frac{1}{\sqrt{\lambda(1/d)}}\right)$$

teljesül, akkor $f(x)$ Fourier-sora (c, d) -ben majdnem mindenütt konvergál. A lokális konvergenciafeltétel tehát egyáltalán nem követeli meg $f(x)$ L^2 -integrálhatóságát (c, d) -n kívül, ezért akkor is alkalmazható, ha a $\sum (a_n^2 + b_n^2)$ sor divergens.

RÉNYI ALFRED dolgozatában² a Fourier-sorok szummálhatóságára vonatkozó klasszikus Fejér-Lébesgue-féle tételt terjeszti ki Cauchy-Fourier-sorokra.

Fourier-sorok erős szummálhatóságához kapcsolódik TURÁN PÁL egyik dolgozata³. Ismeretes, hogy az $f(x) \in L(0, 2\pi)$ függvény Fourier-sorát r -edrendben erősen szummálhatónak, röviden H_r -szummálhatónak ($r > 0$) nevezzük valamely x_0 pontban, ha fennáll

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n+1} \sum_{\nu=0}^n |s_{\nu}(f; x_0) - f(x_0)|^r = 0$$

ahol $s_{\nu}(f; x_0)$ a Fourier-sor ν -edik részletösszege. Ismert az is, hogy ha $f(x)$ folytonos x_0 -ban, akkor Fourier-sora tetszőleges pozitív r -re H_r szummálható. TURÁN megmutatja, hogy ez nem mindig igaz, ha a fenti relációban a rögzített r -et

pozitív számok monoton ∞ -be növekvő $r(n)$ sorozatával helyettesítjük.

G.H. HARDY és J.E. LITTLEWOOD bizonyították, hogy ha

$f(x) \in L^p(0, 2\pi)$ ($p > 1$) akkor $f(x)$ Fourier-sora a függvény bármely p -edrendű Lebesgue-pontjában minden pozitív r rendben erősen szummálható. (Az $x \in (\alpha, \beta)$ az $f(x) \in L^p(\alpha, \beta)$ függvények p -edrendű Lebesgue-pontja ($p > 0$) ha

$$\lim_{h \rightarrow 0} \frac{1}{h} \int_0^h |f(x+t) - f(x)|^p dt = 0$$

Ez a tétel $p = 1$ -re általában nem érvényes. U. i. HARDY és LITTLEWOOD példát adtak olyan integrálható függvényre, amelynek az $x = 0$

Lebesgue-pontja, de Fourier-sora ebben a pontban nem H_1 -szummálható, s egyuttal felvetették a következő kérdést: tetszőleges integrálható függvény Fourier-sora erősen szummálható-e majdnem mindenütt egy bizonyos rendben. J. MARCZINKIEWICZ adott először pozitív választ erre a kérdésre, megmutatta, hogy integrálható függvény Fourier-sora majdnem mindenütt H_2 -szummálható. Később, A. ZYGMUND bizonyította, hogy integrálható függvény Fourier-sora minden r rendben ($r > 0$) erősen szummálható majdnem mindenütt.

Mivel HARDY és LITTLEWOOD példája szerint integrálható függvény Fourier-sora a függvény valamely Lebesgue-pontjában nem szükségképpen H_1 -szummálható, és így annál inkább nem H_2 -szummálható, ezért felvetődik az a kérdés, hogy megadható-e olyan, aránylag egyszerű analitikus reláció, amely a) integrálható függvény esetén majdnem mindenütt teljesül és b) tetszőleges x pontban való fennállásából következik a függvény Fourier-sorának H_2 -szummálhatósága ebben a pontban. TANDORI KÁROLY közölte ilyen relációt egyik dolgozatában⁴, megmutatva, hogy integrálható $f(x)$ függvényre majdnem minden x pontban $k(>0)$ -ban egyenletesen teljesül:

$$\lim_{h \rightarrow 0} \frac{1}{h^2 + hk} \int_{-h}^h |f(x+u) - f(x)| du \int_{u-k}^{u+k} |f(x+v) - f(x)| dv = 0 \quad (h > 0)$$

és ennek egy x pontban való fennállásából következik $f(x)$ Fourier-sorának H_2 -szummálhatósága ugyanebben a pontban.

Fourier-sorok szummációjának az elméletébe vág SZÓKEFALVI

NAGY BÉLA több dolgozata^{5,6,7,5}-ben általánosítja HILLE és TAMARKIN eredményét, és olyan tételt ad, amely magában foglalja NIKOLSKY egy előző tételét, legalább is az elegendő feltételt illetően. Legyen

$$\Lambda = (\lambda_{nk}) \quad (n=0,1,\dots; \quad k=0,1,\dots,n; \quad \lambda_{n0}=1)$$

valós vagy komplex számokból álló végtelen trianguláris mátrix. A 2π szerint periódikus, integrálható $f(x)$ függvény Fourier-sorából képezzük a

$$G_n(x) = G_n(\Lambda, f; x) = \lambda_{n0} \frac{a_0}{2} + \sum_{k=1}^n \lambda_{nk} (a_k \cos kx + b_k \sin kx)$$

«közepet». A Λ mátrixot F típusúnak nevezzük, ha a $G_n(x)$ közepek $f(x)$ -hez konvergálnak a függvény minden Lebesgue-pontjában, és ha ez a konvergencia egyenletes minden olyan intervallum belsejében, ahol a függvény folytonos. A szummáció Fejér-féle klasszikus módszere esetén F típusu Λ mátrix lép fel, nevezetesen $\Lambda = (1 - k/(n+1))$ az r -edrendű ($r > 0$) Cesaro-közepekkel való összegezés esetén pedig ez a mátrix

$$\Lambda = (A_{n-k}^{(r)} / A_n^{(r)}) \quad \text{ahol} \quad A_m^{(r)} = \binom{r+m}{m}$$

SZÓKEFALVI-NAGY BÉLA bebizonyítja, hogy Λ mátrix F típusu, ha fennállnak a következő relációk:

(A) $\lim_{n \rightarrow \infty} \lambda_{nk} = 1$ minden rögzített k -ra,

(B) $\sum_{k=0}^{n-1} \left(\sum_{i=n-k}^n \frac{n-k}{i} \right) |\Delta_{nk}^2| = O(1)$,

ahol $\Delta_{nk}^2 = \lambda_{nk} - 2\lambda_{n,k+1} + \lambda_{n,k+2}$ ($\lambda_{n,n+1} = 0$).

(B) helyettesíthető a (B') $\sum_{k=0}^{n-1} (n-k) \log \frac{n}{n-k} |\Delta_{nk}^2| = O(1)$

feltétellel.

Dolgozatában⁶ SZÓKEFALVI-NAGY Béla a konjugált sort vizsgálja hasonló szempontból.

Az $\frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} (a_n \cos nx + b_n \sin nx)$

Trigonometrikus sor konjugált sora

$$\sum_{n=1}^{\infty} (a_n \sin nx - b_n \cos nx)$$

A valós vagy komplex számokból álló $\Lambda = (\lambda_{nk})$ trianguláris mátrixot

$\tilde{F}$ típusúnak nevezzük, ha a konjugált sor

$$\tilde{G}_n(f; x) = \sum_{k=1}^n \lambda_{nk} (a_k \sin kx - b_k \cos kx)$$

közepi az

$$\tilde{f}(x) = - \lim_{\varepsilon \rightarrow 0} \frac{2}{\pi} \int_{\varepsilon}^{\pi} [f(x+t) - f(x-t)] \frac{1}{2} \cotg \frac{1}{2}t \, dt \quad (\varepsilon > 0)$$

konjugált függvényhez konvergálnak minden olyan x pontban, amelyben ez létezik és amely a függvénynek Lebesgue-pontja. SZÖKEFALVI-NAGY BÉLA bizonyítja, hogy a Δ mátrix $\tilde{F}$ típusú, ha teljesül a fenti (A) és továbbá (B) helyett a

$$(\tilde{B}) \quad \sum_{k=0}^{v-1} (k+1) (\log \frac{n}{k+1}) |\Delta_{nk}^2| + \sum_{k=v}^{n-1} (n-k) (\log \frac{n}{n-k}) |\Delta_{nk}^2| = O(1)$$

feltétel, ahol $v = [\frac{1}{2}n]$

SZÖKEFALVI-NAGY BÉLA⁷ dolgozatában szükséges feltételeket állapít meg arra vonatkozóan, hogy minden folytonos $f(x)$ függvényre a $\tilde{G}_n(f; x)$ közepek a konjugált sor

$$\tilde{G}_n^*(f; x) = \sum_{k=1}^n (1 - k/(n+1)) (a_k \sin kx - b_k \cos kx)$$

$(c, 1)$ -közepeivel mindenütt ekvikonvergenssek legyenek.

Legyen

$$\frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos nx, \quad a_n = \frac{2}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \cos nx \, dx \quad (n=0, 1, \dots)$$

illetve

$$\sum_{n=1}^{\infty} b_n \sin nx, \quad b_n = \frac{2}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \sin nx \, dx \quad (n=1, 2, \dots)$$

a $(0, \pi)$ intervallumon értelmezett és integrálható $f(x)$ függvény szinusz- ill. szinusz-sora. Ismeretes, hogy a $\sum b_n/n$ sor mindig konvergens, de a $\sum a_n/a$ csak akkor, ha a

$$\lim_{\varepsilon \rightarrow 0} \int_{\varepsilon}^{\pi} \frac{dx}{x} \int_0^x f(t) dt \quad (\varepsilon > 0)$$

határérték létezik és véges. (HARDY és LITTEWOOD) Ehhez a problémakörhöz kapcsolódik SZÖKEFALVI-NAGY BÉLA⁸ dolgozata. Legyen $f(x)$ a $(0, \pi)$ -ben csökkenő és alulról korlátos, de nem szükség-

képpen L -integrálható függvény. Csak $xf(x)$ integrálhatóságát tételezzük fel. Ekkor $f(x)$ formálisan $\sum b_n \sin nx$ szinusz-sorba fejthető. SZÖKEFALVI-NAGY BÉLA bizonyítja, hogy a

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{b_n}{n^{\sigma}} \quad (0 < \sigma < 1)$$

sor akkor és csak akkor abszolút konvergens, ha $x^{\sigma-1} f(x) \in L(0, \pi)$

Hasonló eredmény érvényes az $f(x)$ koszinusz-sorára is, csak a $\sigma=1$ esetében $f(x)/\log x$ L -integrálhatósága adódik szükséges és

elegendő feltételként.

2. ORTOGONÁLIS POLINOMSOROK

Legyen $\alpha(x)$ a véges (a, b) intervallumon értelmezett, nemcsökkenő korlátos függvény, amely végtelen sok különböző értéket vesz fel. Jelölje $\{p_n(x)\}$ azt a polinomrendszert, amely az $\{x^n\}$ hatványrendszerből keletkezik, ha ezt az (a, b) alapintervallumon az $\alpha(x)$ -re vonatkozólag E. SCHMIDT eljárásával ortogonalizáljuk. Azaz $p_n(x)$ n -edfoku, pozitív főegyütthatója polinom, és

$$\int_a^b p_m(x)p_n(x) d\alpha(x) = \begin{cases} 0 & \text{ha } m \neq n \\ 1 & \text{ha } m = n \end{cases}$$

Ha $f(x) \in L^2_\alpha(a, b)$ akkor a

$$c_n = \int_a^b f(x)p_n(x) d\alpha(x) \quad (n=0, 1, \dots)$$

együtthatókkal képezett

$$f(x) \sim \sum_{n=0}^{\infty} c_n p_n(x)$$

sort az $f(x)$ függvény $\{p_n(x)\}$ rendszer szerinti ortogonális sor-

fejtésének nevezzük. Ha $\alpha(x)$ abszolút folytonos, akkor a $w(x) = \alpha'(x)$ függvényt, amely majdnem mindenütt pozitív és integrálható, súlyfüggvénynek nevezzük. A $w(x)$ súlyfüggvényhez tartozó $\{p_n(x)\}$ polinomrendszer ortogonalitási és normáltsági feltétele:

$$\int_a^b p_m(x)p_n(x)w(x)dx = \begin{cases} 0, & \text{ha } m \neq n \\ 1, & \text{ha } m = n \end{cases}$$

a c_n együtthatókat pedig a

$$c_n = \int_a^b f(x)p_n(x)w(x)dx \quad (n=0, 1, \dots)$$

integrálok adják, ahol $f(x) \in L^2_w(a, b)$

SZÜKEFALVI-NAGY BÉLÁNAK sikerült a Fourier-sorokra vonatkozó KOLMOGOROV-SELIVERSTOFF-PLESSNER-féle tételt ortogonális polinomrendszerek igen tág osztályára bizonyítani⁹. Előzőleg már ALEXITS megmutatta, hogy egy $w(x) > 0$ súlyfüggvényre vonatkozólag ortonormált $\{p_n(x)\}$ polinomrendszerre érvényes a KOLMOGOROV-

SELIVERSTOFF-PLESSNER-féle tétel, ha a súlyfüggvény is, még a polinomrendszer is korlátos :

$$a) \quad 0 < w(x) \leq W$$

$$|p_n(x)| \leq K \quad (\alpha \leq x \leq \beta, n=0,1,\dots)$$

ahol W és K állandók.

E feltételek teljesülnek például a Legendre-féle polinomok esetében (ekkor $w(x)=1$). De nem teljesülnek például a Csebisev-féle polinomok esetében (ekkor $w(x)=(1-x^2)^{-\frac{1}{2}}$ és ez nem korlátos). Ez a tény kívánatosá tette ALEXITS tételének olyan esetekre való kiterjesztését, amelyekben az a)-b) korlátossági feltételek nem szerepelnek. SZŐKEFALVI-NAGY BÉLA megmutatja, hogy ilyen kiterjesztés lehetséges : az a) feltétel teljesen elejthető és a b) feltétel is enyhíthető. U. i. bizonyítja a következőt : ha az $w(x)$ -re vonatkozólag ortogonális és normált $\{p_n(x)\}$ polinomrendszer a $(c,d) \subseteq (\alpha,\beta)$ intervallum belsejébe eső minden zárt intervallumon egyenletesen korlátos és

$$\sum_{n=2}^{\infty} c_n^2 \log n < \infty$$

akkor a $\sum c_n p_n(x)$ ortogonális polinomsor (c,d) -n $w(x)$ -majdnem mindenütt konvergál. Hogy itt a $\log n$ "konvergencia-szorító" javítható -e, az még a Fourier-sorok esetén is nyitott kérdés. SZŐKEFALVI-NAGY BÉLA tétele alkalmazható minden

$$w(x) = (1-x)^\alpha (1+x)^\beta \quad (\alpha > -1, \beta > -1)$$

súlyfüggvényhez tartozó $\{p_n^{(\alpha,\beta)}(x)\}$ polinomrendszerre, azaz minden Jacobi-féle normált ortogonális polinomrendszerre.

Ortogonalis polinomrendszer szerinti kifejtés konvergenciájára vonatkozó strukturális feltétel megállapítását tűzte célul ALEXITS GYÖRGY egyik dolgozatában¹⁰. Legyen $w(x) \in (-1,1)$ intervallumon értelmezett, a

$$0 < w(x) \leq W(1-x^2)^{-\frac{1}{2}} \quad (-1 \leq x \leq 1)$$

feltételnek elegendő súlyfüggvény és $\{p_n(x)\}$ a $w(x)$ -re vonatkozólag ortonormált polinomrendszer. A következő tétel ugyancsak ALEXITS által Fourier-sorokra /1/-ben bizonyított eredmény kiter-

tesztése. Az $f(x) \in L^2_w$ függvény $f(x) \sim \sum c_n p_n(x)$ ortogonális kifejtése egy teljesen a $(-1, 1)$ belsejében fekvő (c, d) részintervallumban majdnem mindenütt konvergál, ha a $p_n(x)$ ortogonális polinomok (c, d) -n összességükben korlátosak és található olyan monoton növény $\lambda(x)$ függvény, amelyre

$$a) \int_1^\infty \frac{dx}{x \lambda(x)} < \infty$$

és az $f(x)$ folytonossági modulusa teljesíti a

$$b) \omega(\delta, f; c, d) = O\left(\frac{1}{\sqrt{\lambda(\delta)}}\right) \text{ feltételt.}$$

(Az $f(x)$ függvény folytonossági modulusa :

$$\omega(\delta, f; c, d) = \sup_{x, x+h \in [c, d]} |f(x+h) - f(x)|, \quad |h| \leq \delta$$

Egy másik dolgozatában ALEXITS GYÖRGY a $w(x)$ súlyfüggvényre vonatkozólag ortonormált $\{p_n(x)\}$ polinomrendszer szerinti $f(x) \sim \sum c_n p_n(x)$ ortogonális kifejtés konvergencia problémáját visszavezeti az $f(\cos \theta), \theta = \arccos x$ függvény Fourier-sorának vizsgálatára.

A Fourier-sorok elméletéből ismert Dirichlet-Jordan- és Hardy-Littlewood-féle konvergenciakritériumokat terjeszti ki ortogonális polinomfejtések elég tág osztályára FREUD GÉZA egyik dolgozata¹². Jelentsenek $k_1, k_2, \dots$ pozitív abszolút konstansokat. Teljesítse a $w(x)$ pozitív súlyfüggvény a

$$w(x) \leq k_1 (1-x^2)^{-k_2} \quad (-1 \leq x \leq 1)$$

feltételt, és a megfelelő $\{p_n(x)\}$ ortonormált polinomrendszerre

$$|p_n(x)| \leq k_2 (1-x^2)^{-k_2} \quad (-1 \leq x \leq 1; n=0, 1, \dots)$$

(A $\{p_n^{(\alpha, \beta)}(x)\}$ Jacobi polinomok kielégítik ezeket a feltételeket.) Ekkor tetszőleges korlátos változású $f(x)$ függvény $f(x) \sim \sum c_n p_n(x)$

ortogonális kifejtése az $f(x)$ minden $x = \xi$ folytonossági pontjában $f(\xi)$ -hez tart. Továbbá, a konvergencia minden olyan intervallum belsejében egyenletes, ahol $f(x)$ folytonos. (A Dirichlet-Jordan-féle kritérium általánosítása) A Hardy-Littlewood-féle kritérium általánosítása a következőképpen fogalmazható: a $w(x)$ súlyfüggvényre és a $\{p_n(x)\}$ ortonormált rendszerre vonatkozó fenti

feltételek mellett $f(x)$ ortogonális kifejtése valamely $x = \xi$ pontban $f(\xi)$ -hez tart, ha egy alkalmas pozitív σ -val

$$c_n = O(n^{-\sigma})$$

és

$$f(\xi+h) - f(\xi) = O\left(\frac{1}{\log^{1/|h|}}\right)$$

Ortogonalis polinomsorok abszolút konvergenciájának elméletébe vág FREUD GÉZA második dolgozata¹³, amelyben S.N. BERNSTEIN, S. B. STEČKIN és ALEXITS eredményeit általánosítja. Megmutatja, hogy az ott szereplő tételekben a $\{p_n(x)\}$ ortonormált polinomrendszer egyenletes korlátossága helyettesíthető a

$$(1) \quad \sum_{\nu=0}^n [p_\nu(x)]^2 = O(n)$$

gyengébb feltétellel. Bizonyítja továbbá, hogy ez teljesül, ha a $w(x)$ súlyfüggvény az x pont környezetében pozitív korlát fölött marad. Folytonos $f(x)$ függvény ortogonális kifejtésének abszolút konvergenciájára az

$$\omega^*(d; f) = \max_{|\vartheta_1 - \vartheta_2| \leq d} |f(\cos \vartheta_1) - f(\cos \vartheta_2)|$$

„trigonometrikus folytonossági modulus” felhasználásával ad könnyen áttekinthető feltételt. Ha az $f(x)$ függvényre

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{\omega^*(\frac{1}{n}; f)}{\sqrt{n}} < \infty$$

akkor az $f(x) \sim \sum c_n p_n(x)$ kifejtés abszolút konvergál minden olyan pontban, ahol (1) teljesül. Ez STEČKIN Fourier-sorokra vonatkozó tételének általánosítása.

FREUD GÉZA ortogonális polinomrendszer szerinti kifejtésből tagonkénti differenciálással nyert aprt vizsgálja¹⁴ dolgozatában. Legyen $f(x)$ a véges (a, b) intervallumon k -szor folytonosan differenciálható függvény, és legyen $\{p_n(x)\}$ a $w(x)$ súlyfüggvényre vonatkozólag ortonormált polinomrendszer (a, b) -n. Az $f(x) \sim \sum c_n p_n(x)$ ortogonális kifejtésből formális, tagonkénti differenciálással keletkezett

$$\sum_{n=0}^{\infty} c_n p_n^{(h)}(x)$$

sor (a $w(x)$ speciális választásától eltekintve) nem ortogonális sor. Így az ortogonális sorok vizsgálatánál szokásos módszereket nem lehet minden további nélkül erre a sorra alkalmazni. FREUDNAK mégis sikerült bizonyítani a következőt: ha a $(c, d) \subseteq (a, b)$ részintervallumban a $w(x)$ súlyfüggvény pozitív korlát felett marad, akkor a

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{\omega(\frac{1}{n}, f^{(k)})}{\sqrt{n}}$$

sor konvergenciája, ahol $\omega(d, f^{(k)})$ $f^{(k)}(x)$ folytonossági modulusa (c, d) -ben, biztosítja a k -szor tagonként differenciált sor egyenletes és abszolút konvergenciáját (c, d) minden belső részintervallumban, és a formális k -szoros differenciálással nyert sor összege (c, d) -ben az $f^{(k)}(x)$.

TANDORI KÁROLY a Fourier-sorok erős szummációjára vonatkozó Hardy-Littlewood-féle tételt átviszi ortogonális polinomsorokra¹⁵ dolgozatában. Ha a $\{p_n(x)\}$ polinomrendszer egy $(c, d) \subseteq (a, b)$ részintervallumon egyenletesen korlátos és $f(x) \in L_w^2(a, b)$ akkor $f(x)$ kifejtése (c, d) -n majdnem mindenütt H_2 -szummálható. Ha a $\{p_n(x)\}$ rendszer (c, d) -n egyenletesen korlátos és a $w(x)$ súlyfüggvény ebben az intervallumban felülről korlátos, akkor tetszőleges, a (c, d) -n folytonos függvény kifejtése egyenletesen H_2 -szummálható minden $(c+d', d-d')$ részintervallumon ($d' > 0$)

SZÓKEFALVI-NAGY BÉLÁTÓL származik a következő megjegyzés: ha a $w(x)$ súlyfüggvény pozitív mértékű $M \subseteq (c, d)$ halmazon válik zéróvá, akkor a $\{p_n(x)\}$ rendszer nem lehet egyenletesen korlátos (c, d) -n.

TANDORI tételét általánosítja FREUD GÉZA¹⁶, megmutatva, hogy az előző tételben a $\{p_n(x)\}$ rendszer egyenletes korlátossága helyettesíthető a /13/-ban említett gyengébb (I) követelménnyel.

Enek jelentősége többek között abban van, hogy (1) már teljesül, ha a $W(x)$ súlyfüggvény az x pont környezetében majdnem mindenütt pozitív korlát felett marad. (1) fennállását vizsgálja FREUD GÉZA¹⁷ dolgozatában is.

Ugyancsak ortogonális polinomsorok erős szummálhatóságára vonatkozik TANDORI KÁROLY egy másik dolgozata¹⁸, amelyben Hardy Littlewood-Paley tételét viszi át ortogonális polinom-sorokra. Bebizonyítja, hogy ha $f(x) \in L^2_\omega(a, c)$, $f(x) \in L^p_\omega(c, d)$ ($1 < p$) $f(x) \in L^\infty_\omega(d, b)$ és az $\omega(x)$ eloszlásfüggvényre vonatkozóan ortonormált $p_n(x)$ polinomok (c, d) -n egyenletesen korlátosak, akkor $f(x)$ kifejtése (c, d) -n ω -majdnem mindenütt H_r -szummálható ($r > 0$). Ez a tétel szóról-szóra érvényes, akkor is, ha a H_r -szummálhatóságot az általánosabb

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{A_n^{(s)}} \sum_{\nu=0}^n A_{n-\nu}^{(\alpha-1)} |s_\nu(f; x) - f(x)|^s = 0 \quad (\alpha > 0, s > 0)$$

relációval helyettesítjük, ahol $s_\nu(f; x)$ az $f(x)$ kifejtésének ν -edik részletösszege.

3. ÁLTALÁNOS ORTOGONÁLIS SOROK

Legyen $\{\varphi_n(x)\}$ ortogonális és normált rendszer a véges (a, b) intervallumon, azaz

$$\int_a^b \varphi_m(x) \varphi_n(x) dx = \begin{cases} 0, & \text{ha } m \neq n \\ 1, & \text{ha } m = n \end{cases}$$

D. MENSOV és K. RADEMACHER bizonyították a következő alapvető tételt: ha valós számok tetszőleges $\{a_n\}$ együtthatósorozata teljesíti az u.n. Mensov-Rademacher-féle feltételt

$$(2) \quad \sum_{n=2}^{\infty} a_n^2 \log^2 n < \infty,$$

akkor a

$$\sum_{n=0}^{\infty} a_n \varphi_n(x)$$

ortogonális sor az alapintervallumban majdnem mindenütt konvergens

minden $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszer esetén, MENSOV megmutatta azt is, hogy a (2) feltétel általában nem gyengíthető, abban az értelemben, hogy a $\{\log n\}$ faktorsorozatot nem helyettesíthetjük egy, lassabban ∞ -be növekvő $\{W(n)\}$ számsorozattal. Érvényes u.i. a Mensov-tétel: ha a $\{W(n)\}$ pozitív számsorozatra

$$W(n) = o(\log n)$$

akkor megadható olyan $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszer és olyan $\{a_n\}$ együtthatósorozat, melyre

$$\sum a_n^2 W^2(n) < \infty$$

de a $\sum a_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor az alapintervallumban mindenütt divergál. A bizonyítás finomításával Mensov később megmutatta, hogy a $\{\varphi_n(x)\}$ rendszer az alapintervallumban egyenletesen korlátosnak is választható.

Mensov tételének jelentős élesítését bizonyítja TANDORI KÁROLY doktori disszertációjában¹⁹ ha az $\{a_n\}$ pozitív, monoton nem-növekvő számsorozatra:

$$\sum a_n^2 \log^2 n = \infty$$

akkor megadható (az $\{a_n\}$ sorozattól függő) $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszer, melyre a $\sum a_n \varphi_n(x)$ sor az alapintervallumban mindenütt divergál. Az itt szereplő $\{\varphi_n(x)\}$ rendszer az alapintervallumban egyenletesen korlátosnak is választható. TANDORI megmutatja, hogy ez a tétel a Mensov-tételt is magába foglalja. TANDORI tételéből adódik, hogy pozitív, monoton nem-növekvő $\{a_n\}$ együtthatósorozatra a (2) Mensov-Rademacher-féle feltétel nemcsak elegendő, de szükséges is ahhoz, hogy a $\sum a_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor minden $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszerre az alapintervallumban majdnem mindenütt konvergáljon.

KACZMARZ-tól származik a Mensov-Rademacher-féle tétel következő általánosítása: ha a $\{\lambda(n)\}$ pozitív, monoton ∞ -be növekvő faktorsorozatra és a $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszer

$$L_n(x) = \int_a^b \left| \sum_{k=0}^n \varphi_k(t) \varphi_k(x) \right| dt \quad (n=0,1,2,\dots)$$

Lebesgue-függvényeire

$$L_n(x) = O(\lambda(n)) \quad (a \leq x \leq b; n=0,1,2,\dots)$$

akkor a $\sum a_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor majdnem mindenütt konvergál minden olyan $\{a_n\}$ együttthátósorozatra, melyre

$$\sum a_n^2 \lambda(n) < \infty$$

Egy másik dolgozatában²⁰ TANDORI KÁROLY bizonyítja, hogy az általános esetben ez az eredmény sem javítható.

KACZMARZ az előbbi, ortogonális sorok konvergenciájának elméletében nagy szerepet játszó tételt a fenti formában mondta ki, de hiányosan bizonyította be. Az első helyes bizonyítást erre a tételre ALEXITS GYÖRGY²¹ adta. A cesaro-közepre vonatkozó, analóg Kaczmaz-tételt, melynek bizonyításában, KACZMARZ-nál hasonló hiányosság található, TANDORI KÁROLY-nak sikerült először helyesen bizonyítania²².

Legyen $\{\varphi_n(x)\}$ a véges (a,b) intervallumon ortonormált rendszer és $f(x) \in L^2(a,b)$ akkor a

$$\sum_{n=0}^{\infty} c_n \varphi_n(x)$$

sor, ahol

$$c_n = \int_a^b f(x) \varphi_n(x) dx \quad (n=0,1,2,\dots)$$

az $f(x)$ függvénynek a $\{\varphi_n(x)\}$ rendszer szerinti kifejtésének nevezzük.

Az ortogonális sorok elméletében nagy szerepet játszanak az olyan tételek, amelyekben

$$(3) \quad \sum c_n^2 \lambda(n) < \infty$$

u.n. együttthátófeltételből, ahol: $\lambda(x)$ bizonyos feltételeknek alávetett függvény, következik a $\sum c_n \varphi_n(x)$ sor konvergenciája ill. szummálhatósága egy E halmazon. Ilyen típusu Mensov-Rademacher tétele, ahol $\lambda(n) = \log^2(n)$. Ha a $\{c_n\}$ együttthátósorozat

helyett az $f(x) \in L^2(a,b)$ függvény adott, akkor fontos feladat a (3) együtt-
hatófeltételnek a függvényre vonatkozó, megfelelő strukturafeltétellel va-
ló helyettesítése. Ezzel a kérdéssel foglalkozik ALEXITS GYÖRGY és
KRÁLIK DEZSŐ dolgozata²³. Vizsgálatunkat az

$$\|f(x) - \sum_{\nu=0}^{n-1} c_\nu \varphi_\nu(x)\|_2 = \left[\sum_{\nu=n}^{\infty} c_\nu^2 \right]^{\frac{1}{2}} = O(\omega_2(\frac{1}{n}, f))$$

feltételt kielégítő $\{\varphi_n(x)\}$ ortónormált rendszerekre korlátozzák.
Továbbá (legalább is elég nagy x -ekre) pozitív, monoton növény,
alulról konkáv $\lambda(x)$ függvényekre szorítkoznak. Ha $f(x)$ -re
teljesül az

$$\omega_2(d, f; a, b) = O\left(\frac{1}{\sqrt{\Phi(1/d)}}\right)$$

strukturafeltétel egy pozitív, monoton növény $\Phi(x)$ -szel, melyre

$$\int_1^{\infty} \frac{\lambda'(x)}{\Phi(x)} dx < \infty$$

akkor a (3) együttthatófeltétel teljesül.

Általános ortogonális sorok feltétel nélküli konvergenciájára vo-
natkozik MENSOV és Orlicz egy tétele, amely szerint, ha

$$\sum |c_n|^{2-\varepsilon} < \infty$$

egy rögzített $\varepsilon > 0$ -ra, akkor a $\sum c_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor a
 $\varphi_n(x)$ -ek tetszőleges sorrendje esetén majdnem mindenütt
konvergál. ALEXITS GYÖRGY vetette fel²⁴ dolgozatában a követke-
ző kérdést: milyen feltételek mellett helyettesíthető a rögzített pozitív
monoton 0-hoz tartó $\{\alpha_n\}$ sorozattal. Eredménye a következő:
legyen $\{|c_{m_n}|\}$ a nem-eltűnő együttthatók monoton csökkenő
sorozatba rendezése. Ha

$$\alpha_n \geq (4+\varepsilon) \frac{\log \log n}{\log n} \quad (\text{valamely } \varepsilon > 0\text{-ra; } n=2,3,\dots)$$

akkor

$$\sum |c_{m_n}|^{2-\alpha_n} < \infty$$

-ből következik a $\sum c_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor majdnem mindenütt való konvergenciája a $\varphi_n(x)$ -ek tetszőleges sorrendje mellett, ALEXITS azt is megmutatta, hogy a $4+\epsilon$ faktor általában nem élesíthető.

Ismeretes, hogy egy sor (C, r) -szummálhatóságából ($r > 0$) következik Abel-szummálhatósága. Megfordítva, ha egy négyzetesen integrálható függvény ortogonális kifejtése az alapintervallumban majdnem mindenütt Abel-szummálható, akkor minden $r > 0$ -ra (C, r) -szummálható majdnem mindenütt. Így a feltevésekben ill. állításokban a $(C, 1)$ -szummálhatóság helyettesíthető (C, r) -szummálhatósággal ($r > 0$) vagy Abel-szummálhatósággal.

MENSOV egyik tétele szerint minden $\{\varphi_n(x)\}$ rendszerre a ortogonális sor majdnem mindenütt $(C, 1)$ -szummálható, ha

$$(4) \quad \sum c_n^2 (\log \log n)^2 < \infty$$

és az általános esetben ez a feltétel nem gyengíthető. TANDORI KÁROLY élesíti Mensov tételét²⁵ dolgozatában. Ha a $\{c_n\}$ pozitív együthetősorozatra

$$n c_n^2 \geq (n+1) c_{n+1}^2 \quad (n=1, 2, \dots)$$

akkor a (4) Mensov-feltétel nemcsak elegendő, de szükséges is ahhoz, hogy minden $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszerre a $\sum c_n \varphi_n(x)$ sor majdnem mindenütt $(C, 1)$ -szummálható legyen.

ALEXITS GYÖRGY egyik dolgozatában²⁶ megmutatja, hogy a (4) szummálhatósági feltétel speciális esetekben élesebb feltétellel helyettesíthető, nevezetesen, ha a $\{c_n\}$ együthetősorozat választását egy megfelelő monoton majoráns sorozattal korlátozzuk. Bizonyítja a következőt: ha $\{q_n\}$ pozitív számok monoton csökkenő sorozata, melyre

$$(5) \quad \sum_{n=1}^{\infty} \frac{q_n}{\sqrt{n}} < \infty$$

és $c_n = O(q_n)$ akkor a $\sum c_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor majdnem mindenütt $(C, 1)$ szummálható.

TANDORI ugyancsak /25/--ben bizonyítja ALEXITS azon sejtését, hogy az (5) feltétel nem javítható. Ha $w(n)$ pozitív számsorozat, melyre

$$\sqrt{n} = o(w(n)),$$

akkor megadható az (a, b) alapintervallumban olyan $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszer és olyan $\{a_n\} \in l^2$ (azaz $\sum a_n^2 < \infty$) együttesen atósorozat, melyre

$$\sum \frac{a_n}{w(n)} < \infty,$$

de a $\sum a_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor egy 0-mértékű halmaz pontjainak kivételével seholsem $(C, 1)$ -szummálható.

Ortogonalis sorok konvergenciájára és $(C, 1)$ -szummálhatóságára vonatkozóan állapít meg szükséges feltételeket TANDORI KÁROLY²⁷-ben. Legyen $\{a_n\} \in l^2$ adott pozitív számsorozat. Rendeljük minden $\{n_i\} (0 = n_1 < n_2 < \dots)$ indexsorozathoz az

$$A_k(\{n_i\}) = a_{n_{k+1}}^2 + \dots + a_{n_{k+1}}^2 \quad (k = 1, 2, \dots)$$

sorozatot. Jelölje I az olyan $\{n_i\}$ indexsorozatok osztályát, melyre az $\{A_k(\{n_i\})\}$ sorozat monoton nem-növé. TANDORI bizonyítja a következőt: ha a véges (a, b) intervallumon ortonormált $\{\varphi_n(x)\}$ rendszerek mindegyikére a $\sum c_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor majdnem mindenütt konvergens, akkor

$$\sum A_k(\{n_i\}) \log^2 k < \infty$$

minden $\{n_i\} \in I$ indexsorozatra. Ha az $\{a_n\}$ együtthatósorozat monoton nem-növé, akkor $\{n_i = i\} \in I$ és megkapjuk a Mensov-Rademacher-féle TANDORI /19/ dolgozatában adott élesítését. Jelölje $\bar{I}$ az olyan $\{n_i\}$ indexsorozatok osztályát, melyre $\{A_k(\{2^{n_i}\})\}$ monoton nem-növé. Ha a $\sum a_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor minden $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszerre majdnem mindenütt $(C, 1)$ -szummálható, akkor

$$\sum A_k(\{2^{n_i}\}) \log^2 k < \infty$$

minden $\{n_i\} \in \bar{I}$ indexsorozatra. Ha speciálisan az $\{a_n\}$ sorozatra

$n a_n^2 \geq (n+1) a_{n+1}^2$ ($n=1,2,\dots$) akkor $\{n_i=i\} \in \bar{I}$ és a Kaczmarsz-Mensov tételnek TANDORI által /25/-ben adott élesítését kapjuk.

A Césaro-közepék becslésével foglalkozott ALEXITS GYÖRGY²⁸ dolgozatában. Eredményét TANDORI KÁROLY /19/-ben élesítette, megmutatva, hogy négyzetesen integrálható függvényre majdnem mindenütt:

$$G_n^{(r)}(x) = o(\log \log n) \quad (r > 0)$$

Ismeretesek a következő fogalmak: a $\sum c_n \varphi_n(x)$ sor alapintervallumban majdnem mindenütt erősen (C,r) -szummálható, ha van olyan $s(x)$ függvény, melyre

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n+1} \sum_{k=0}^n [G_k^{(r-1)}(x) - s(x)]^2 = 0 \quad (r > 0)$$

A $\sum c_n \varphi_n(x)$ nagyon erősen (C,r) -szummálható, ha minden $\{v_n\}$ növény indexsorozatra,

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n+1} \sum_{k=0}^n [G_{v_k}^{(r-1)} - s(x)]^2 = 0 \quad (r > 0)$$

majdnem mindenütt. ZYGMUND bizonyította, hogy ha a $\sum c_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor majdnem mindenütt Abel-szummálható, akkor $\sum c_n^2 < \infty$ már biztosítja minden $r > \frac{1}{2}$ -re a sor erős (C,r) -szummálhatóságát majdnem mindenütt. ZALCWASSER vetette fel a kérdést, hogy itt az erős szummálhatóság - legalább is Fourier-sorok esetén - nem helyettesíthető-e a nagyon erős szummálhatósággal. De ezt csak $r=1$ -re és konvex $\{v_n\}$ sorozatra tudta bizonyítani. ALEXITS GYÖRGY²⁹ dolgozatában a kérdésre c_n nagyságrendjének bizonyos megszorításával igenlően válaszol. ALEXITS szerint, ha a $\{\lambda_n\}$ a) pozitív, növény számsorozat, b) $\sum n^{-1} \lambda_n^{-1} < \infty$, $\{n \lambda_n^{-1}\}$ sorozat monoton növény, akkor a $\sum c_n \varphi_n(x)$ sor majdnem mindenütt Abel-szummálhatósága a

$$c_n^2 = o(n^{-1} \lambda_n^{-1})$$

feltétellel együtt biztosítja minden $r > \frac{1}{2}$ -re a nagyon erős (C,r) -szummálhatóságot majdnem mindenütt.

TANDORI KÁROLY³⁰-ban $r=1$ esetben Alexits fenti tételét

bebizonyította a c) feltétel nélkül is. Felvethető az a kérdés, hogy négyzetesen integrálható kifejtések esetén a majdnem mindenütt való $(C, 1)$ -szummálhatóságból következik-e a majdnem mindenütt való nagyon erős $(C, 1)$ -szummálhatóság is. TANDORI u -gyancsak /30/-ban megad olyan $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszert és $\{c_n\} \in l^2$ együttthatósorozatot, hogy $\sum c_n \varphi_n(x)$ -szummálható majdnem mindenütt egy négyzetesen integrálható $f(x)$ függvényhez, anélkül, hogy nagyon erősen $(C, 1)$ -szummálható lenne.

A nagyon erős szummálhatóságra vonatkozik még TANDORI KÁROLY egy eredménye. Megmutatja ³¹-ben, hogy az ortogonális sor majdnem mindenütt való nagyon erős $(C, 1)$ -szummálhatóságát a

$$\sum c_n^2 (\log \log n)^2$$

sor konvergenciája már biztosítja.

Az ortogonális sorok konvergenciájának elméletében nagy szerepet játszó Lebesgue-függvények becslésével foglalkozik TANDORI KÁROLY ³² és a már említett /19/ dolgozatában. Ismeretes, hogy ha $\{\lambda_n\}$ pozitív, nem-csökkenő számsorozat, melyre $\sum \frac{1}{\lambda_n} < \infty$ akkor az $L_n(x)$ Lebesgue-függvényre az alapintervallumban majdnem mindenütt

$$L_n(x) = o(\lambda_n)$$

Ha a $\{\varphi_n(x)\}$ rendszer az alapintervallumban egyenletesen korlátos, akkor mindenütt

$$L_n(x) = o(\sqrt{n})$$

TANDORI /19/ és /32/-ben megmutatja, hogy az előbbi becslés általában nem finomítható. (Azt, hogy a második becslés nem finomítható, II RADEMACHER mutatta meg.) TANDORI ezekben a dolgozatokban részletesen foglalkozott a (C, r) -összegezéshez tartozó Lebesgue-függvények nagyságrendjének kérdésével is.

ALEXITS GYÖRGY egyik dolgozatában ³³ SALEMNEK a Fourier-sor faktorsorozatokkal való transzformációjára vonatkozó egyes tétel-

lejt terjeszti ki olyan $\{\varphi_n(x)\}$ ortonormált rendszerekre, amelyekre a

$$K_n(x) = \int_a^b \left| \sum_{k=0}^n \left(1 - \frac{k}{n+1}\right) \varphi_k(x) \varphi_k(t) \right| dt$$

függvények közös (X -től és n -től független) korlát alatt maradnak. (A $\sum c_n \varphi_n(x)$ sor $\lambda = \{\lambda_n\}$ -transzformáltján a $\sum \lambda_n c_n \varphi_n(x)$ sort értjük.) Megmutatja, hogy ha $\sum c_n \varphi_n(x)$ egy L^p ($p \geq 1$) osztálybeli függvény sorfejtése, akkor megadható olyan ∞ -be tartó, konkáv $\{\lambda_n\}$ faktorsorozat, melyre $\sum \lambda_n$ egy ugyan-csak az osztályhoz tartozó függvény kifejtése. (SALEM ezt csak $p=1$ -re és Fourier-sorokra bizonyította). Hasonlóan terjeszti ki SALEMNEK a folytonos függvényekre vonatkozó analóg tételét.

Lakunáris sorok elméletébe vág ALEXITS GYÖRGY több dolgozata ^{34,35,36}. A $\sum c_n \varphi_n(x)$ sor lakunáris, ha a nem eltűnő c_{m_ν} együttthatók m_ν indexei úgy következnek egymásra, hogy $\frac{m_{\nu+1}}{m_\nu} \geq q > 1$. KOLMOGOROV egyik tétele szerint, ha a $\sum c_n \varphi_n(x)$ lakunáris sor majdnem mindenütt $(C, 1)$ -szummálható és $\sum c_n^2 < \infty$ akkor majdnem mindenütt konvergens is. Alexits /34/-ben általánosítja ezt a tételt, bevezetve a következő fogalmat: legyen $\{\lambda_n\}$ pozitív nem-csökkenő számsorozat a $\sum c_n \varphi_n(x)$ λ_n -lakunáris, ha a nemeltűnő c_{m_ν} együttthatók 2^n és 2^{n+1} közé eső m_ν indexeinek száma $O(\lambda_{2^n})$. KOLMOGOROV tételének általánosítása ezután így fogalmazható: ha a $\sum c_n \varphi_n(x) / \lambda_n$ lakunáris sor majdnem mindenütt $(C, 1)$ -szummálható és $\sum c_n^2 \lambda_n < \infty$ akkor majdnem mindenütt konvergens.

/34/-ben közölt tételét általánosítja ALEXITS GYÖRGY /35/-dolgozatában. Az ott szereplő $\sum c_n^2 \lambda_n < \infty$ helyett elegendő a sor konvergenciáját megkövetelnünk. ALEXITS megmutatja, hogy ez a tétel az általános esetben már nem javítható. Ha a $\{w(n)\}$ pozitív nem-csökkenő sorozatra

$$(\log \log n)^2 \leq w(n) = o((\log n)^2)$$

akkor megadható egy $\sum c_n \varphi_n(x)$ ortogonális sor a következő tulaj-

donságokkal : 1° λ_n -lakunáris, 2° majdnem mindenütt $(C, 1)$ -szummálható, 3° $\sum c_n^2 w(\lambda_n) < \infty$ 4° mindenütt divergál.

A /34/-ben értelmezett λ_n -lakunaritási fogalomtól kis sé különböző $\lambda(n)$ -lakunaritási fogalmat vezet be Alexits György /36/-ban.

Legyen $\lambda(x)$ pozitív, nem-csökkenő, felülről konkáv függvény, melyre

$$\lambda(x) \leq (x) \quad \text{A } \sum c_n \varphi_n(x) \text{ sor } \lambda(n) \text{ -lakunáris, ha a nem el-}$$

tűnő c_{m_p} tagok n és $2n$ közé eső m_p indexeinek száma nem haladja meg $\lambda(n)$ -et. Bizonyítja a következő tételt : ha a

$$\sum c_n \varphi_n(x) \text{ } \lambda(n)\text{-lakunáris sor együtthatóira } \sum c_n^2 < \infty \text{ és}$$

$$c_n = O(q_n) \quad \text{ahol } \{q_n\} \quad \text{pozitív számok olyan}$$

nem-növä sorozata, melyre

$$\sum \frac{\sqrt{\lambda(n)} q_n}{n} < \infty$$

akkor $\sum c_n \varphi_n(x)$ majdnem mindenütt $(C, 1)$ -szummálható.

Egyes a Fourier- és a Rademacher-féle rendszer esetén ismert eredményeket általános multiplikatív ortogonális rendszerekre általánosította ALEXITS GYÖRGY /37/ dolgozatában.

Irodalom :

1. G. Alexits : Acta Math. Hung. 4, 95-101, 1953.
2. A. Rényi : Publ. Math. Debrecen I 162-164, 1950
3. P. Turán : Indian Math. Soc. 12 8-12, 1948.
4. K Tandori : Acta Sci. Math. Szeged, 16 65 -73, 1955
5. K Tandori : Magyar Tud. Akad. Mat. Fiz. Oszt. Közl. 5 457-465, 1955.
5. Sz. -Nagy B. Acta Sci. Math. Szeged 12 B 204-210, 1950
6. Sz. -Nagy. B. Casopis Pest. Mat. Fyz. 74 210-219 . 1949
7. Sz. Nagy B. Acta Sci. Math. Szeged 13 247-251, 1949-1950.
8. Sz. Nagy B. Acta Sci Math. Szeged 13 113-135. 1949-1950
9. Sz. Nagy B. Math. Nachrichten 4 50-55, 1951
- Sz. Nagy B. Az első Magyar Matematikai Kongresszus Közleményei, 1950. aug. 27. szept. 2. Akad. Kiadó, Budapest, 1952 249-253.
10. G. Alexits : Acta Math. Hung. 6. 1-4, 1955
11. G. Alexits : Acta Sci. Math. Szeged 12 B 223-225 , 1955
12. G. Freud : Acta Math. Hung. 3 , 89-98, 1952
13. G. Freud, Acta Math. Hung. 4 127-135, 1953
- G. Freud : Magyar Tud. Akad. Mat. Fiz. Oszt. Közl. 5. 49-56, 1955
14. G Freud : Acta Sci. Hung. 6 , 221-226, 1955

15. K. Tandori : Acta Math. Hung. 3. 73-82. 1952
16. G. Freud : Acta Math. Hung. 3. 83-88. 1952
G. Freud : Magyar Tud. Akad. Mat. fiz. Oszt. közl. 3. 507-511. 1953.
17. G. Freud : Acta Math. Hung. 5 291-298. 1954
G. Freud : Ortogonális polinomokról, Magyar Tud. Akad. Mat. Fiz. Oszt. Köz. 5 21-27. 1955.
18. K. Tandori : Acta Math. Hung. 5. 237-253. 1954.
19. K. Tandori : Acta Sci. Math. Szeged 18. 57-130. 1957
20. K. Tandori : Acta Sci. Math. Szeged, 20 1-13. 1959.
21. Alexits G. : Az Első Magyar Matematikai Kongresszus közleményei, 1950. aug. 27. -szept. 2. Akad. Kiadó Budapest. 1952. 233-248.
22. K. Tandori : Acta Sci. Math. Szeged, 14 85-95. 1951
23. G. Alexits : Králik D. Acta Sci. Math. Szeged, 18. 131-139. 1957.
24. G. Alexits : Acta Sci. Math. Szeged 19 158-161. 1958.
25. K. Tandori : Acta Sci. Math. Szeged 18 149-168. 1957.
26. G. Alexits : Acta Math. Hung. 7. 5-9. 1956.
27. K. Tandori : Acta Sci. Math. Szeged, 20 245-251. 1959.
28. G. Alexits : Ann. Soc. Polon. Math. 25. 133-137. 1952
29. G. Alexits : Acta Sci. Math. Szeged, 16 127-129. 1955.
30. K. Tandori : Acta Sci. Math. Szeged, 19 18-25. 1958.
31. K. Tandori : Acta Sci. Math. Szeged, 20. 14-18. 1959.
32. K. Tandori : Acta Sci. Math. Szeged, 18. 169-173. 1957
33. G. Alexits : Acta Math. Hung. 2. 1-9. 1951.
34. G. Alexits : Acta Sci. Math. Szeged II. 251-253. 1946-1948
35. G. Alexits : Acta Sci. Math. Szeged 13 14-17 1949-1950
36. G. Alexits : Acta Sci. Math. Szeged, 18 179-183. 1957
37. G. Alexits : Acta Math. Hung. 8. 303-310. 1957.